

News and updates

Kratak pregled projekta

Osnove projekta. Evropska komisija potpisala je ugovor sa Umweltbundesamt GmbH (Federalnom agencijom za zaštitu životne sredine), iz Beca, Austrije, kao vodećeg partnera; u konzorcijumu sa CEEN Economic Project & Policy Consulting GmbH, iz Beca, Austrije; Udruženjem za upravljanje i zakone iz oblasti životne sredine Madarske, Institutom evropske politike za zaštitu životne sredine iz Velike Britanije; i pod-ugovor sa TMC Asser institutom iz Haga, za razvoj zakonodavstva iz oblasti zaštite životne sredine u BiH. Ovi zakoni treba da utemelje put ka približavanju zakonima Evropske zajednice.

Prema ugovoru, slijedeći zakoni će biti izradeni za Federaciju Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (entitete):

- Zakon o zaštiti voda
- Zakon o otpadu
- Zakon o zaštiti prirode
- Zakon o zaštiti vazduha
- Okvirni zakon o zaštiti životne sredine, koji daje integrisani okvir za izdavanje

Medu-entitetska saradnja u oblasti zaštite životne sredine. Ustav Bosne i Hercegovine, predviđa da entiteti pregovaraju i koordiniraju svoje aktivnosti. Predsjedništvo može donijeti odluku u cilju olakšanja medu-entitetske saradnje po pitanjima koja nisu u nadležnosti Bosne i Hercegovine, uz punu saglasnost entiteta. Osnovan je Koordinacioni odbor za zaštitu životne sredine (ESC). Entitetske vlade su potpisale Memorandum o razumijevanju vezano za osnivanje ESC, kojim je potvrđeno da:

- pitanja zaštite životne sredine ne poznaju granice između entiteta, problemi zaštite životne sredine nisu limitirani granicama koje je napravio covjek;
- postoji velika i hitna potreba za pronalaženjem rješenja za probleme iz oblasti zaštite životne sredine, i
- entitetske vlade priznaju potrebu za mehanizmom medu-entitetske saradnje.

Cetiri predstavnika iz svakog entiteta imaju pravo glasa u ESC. Pored njih, predstavnici Kancelarije visokog predstavnika, International Management Group (IMG), USAID, Svjetske banke i Evropske komisije mogu učestvovati u radu Koordinacionog odbora za zaštitu životne sredine, ali nemaju pravo glasa.

Sve strane žele da saraduju na razvoju pravnih mehanizama zaštite životne sredine. Koordinacioni odbor učestvuje u nekoliko programa, uključujući Program za smanjenje zagađivanja Dunava, Mediteranski akcioni plan i LIFE program Evropske unije. Obe entitetske vlade su zatražile od Evropske komisije obezbjeđenje potrebnih sredstava i stručne pomoći za izradu zakona za Bosnu i Hercegovinu. Postoji jaka želja da takva politika i zakoni budu u skladu sa Evropskom unijom, jer je to uslov za članstvo u Evropskoj uniji, što bi se moglo razmatrati u budućnosti.

ekoloških dozvola, uključujući procedure koje se odnose na procjenu uticaja na životne sredine na osnovu koncepta integrisane kontrole i prevencije zagađivanja.

Tekstove zakona pripremaju domaći i međunarodni eksperti. Na radionicama se prikupljaju komentari zainteresovanih strana. Bosna i Hercegovina želi da, dugoročno, usaglasi svoje zakone sa zakonima Evropske zajednice. Međutim, biće potrebna značajne institucionalne promjene kako bi se ostvarilo prenošenje evropskih zakona u domaće zakonodavstvo. I mada je krajnji cilj ovog projekta izrada zakona u svrhu prenošenja zakona Evropske unije u domaće zakonodavstvo, ipak je prvi prioritet projekta što skorija primjena zakona.

Kancelarija Banja Luka

Jovana Ducica 25
Phone/Fax: + 387 (0)51 215 098
E-mail address:
okolina@inecco.net

Kancelarija Sarajevo

Hasana Kikica 13/1
Phone/Fax: + 387 (0)33 266 380
E-mail address:
enlegpro@bih.net.ba

Kancelarija Visokog predstavnika

(OHR). OHR predstavlja vrhovnu vlast za interpretaciju mjera sprovođenja civilnih aspekata Dejtonskog mirovnog sporazuma. OHR je naglasio potrebu za sprovođenjem reforme obnove u oblasti zaštite životne sredine, koja se zasniva na zadatku OHR-a da koordinira aktivnosti civilnih organizacija i agencija kako bi se olakšala ekonomska rekonstrukcija i rehabilitacija infrastrukture. OHR ima ovlaštenje davanja opštih smjernica nadležnim organima o uticaju njihovih aktivnosti na sprovođenje mira. Stoga je OHR dužan da pregleda i odobri zakone koji će biti proizvod projekta, čime će se osigurati da zakonski propisi podržavaju proces implementacije mira i funkcionisanje zajedničkih institucija u Bosni i Hercegovini i entitetima.

Korisnici projekta. Institucije-korisnici su nadležni organi entitetskih vlada Bosne i Hercegovine, i to:

u Republici Srpskoj: Ministarstvo za urbanizam, stamben-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju, a u Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalno Ministarstvo za prostorno planiranje i okoliš. Takođe se uzimaju u obzir pozicije ostalih Ministarstava (u Federaciji: Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Federalnih ministarstava zdravlja; Ministarstva saobraćaja i veza; Ministarstva industrije, energetike i rudarstva, a u RS: Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede).

Po ovom pitanju

- Zakon o zaštiti prirode
- Ocuvanje prirode u EU i zemljama članicama
- Zakon o prirodi - primjena, ciljevi, principi
- Problemi i pitanja iz zaštite prirode
- Zaštita vazduha
- Zakoni EU o kvalitetu vazduha
- Zakonski okvir Evropske komisije o zaštiti vazduha
- Zaštita vazduha - principi, tehnička rješenja, sprovođenje
- Upravljanje otpadom
- Tekst zakona o zaštiti voda u BiH - podjela nadležnosti
- Tekst zakona o zaštiti voda - tehničke implikacije
- Austrijska iskustva

Ocuvanje prirode u EU i zemljama članicama

Ocuvanje prirode je dio politike EU iz oblasti zaštite životne sredine od ranih 70-ih godina. Najvažniji instrumenti su "Direktiva o pticama" i "Direktiva o staništima", koje cine pravnu osnovu za zaštitu rijetkih i ugroženih vrsta i prirodnih staništa.

Direktiva o pticama štiti sve divlje vrste ptica i njihova staništa na teritoriji Zajednice. Oko 200 vrsta navedenih u Aneksu I Direktive potrebno je da budu podvedene u klasifikaciju Podrucja posebne zaštite.

Direktiva o staništima je glavni instrument zaštite biodiverziteta u EU. Njom se uvodi obaveza zaštite staništa i vrsta od interesa za Zajednicu. Svaka zemlja-članica je odgovorna da identifikuje i štiti podrucja (Podrucja od interesa za Zajednicu) koje su od važnosti za vrste i staništa iz aneksa I i aneksa II Direktive. Podrucja posebne zaštite i Podrucja od interesa za Zajednicu formiraju Evropsku mrežu zaštićenih podrucja, pod nazivom **Natura 2000**.

The objectives of the Natura 2000 network are to safeguard biodiversity and to maintain or restore at favourable conservation status natural habitats and species of wild fauna and flora, which have been identified as being of Community interest. In order to reach these objectives, the Habitats Directive has introduced several innovative features.

Zakon o zaštiti prirode - primjena, ciljevi, principi

Zakoni EU se primjenjuju preko direktiva (indirektno) i odredbi (direktno). Direktive su "obavezujuce, s obzirom na rezultate koji se trebaju postici, za svaku zemlju članicu na koju se odnose, ali se ostavlja državi da izabere formu i metode" (Član 249 Evropske zajednice - sporazum iz Nice). Odredbe mogu imati "direktan efekat" "u odnosima između zemalja članica i njihovih subjekata samo ukoliko su jasne i bezuslovne i nezavisne od bilo koje diskrecione mjere sprovođenja" (slučaj 44/84).

Zakoni o zaštiti prirode u Austriji:

U Austriji postoji 9 različitih Zakona o zaštiti prirode, 9 Zakona o lovu i 9 različitih Zakona o ribolovu. Za primjenu Direktiva o pticama i staništima (najmanje) 21 treba da se usvoji

(ne uzimajući u obzir brojne uredbe zasnovane na ovim zakonima).

ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE

Cilj Zakona O Prirodi

- Ekološka kompleksnost
- Kvalitet života
- Održiv razvoj
- Da služi okvirnom zakonodavstvu za zaštitu životne sredine

Postupak u slučaju da zemlja članica ne sprovede direktive (član 226 - Sporazuma Evropske zajednice):

- Zemlja članica EU ne ispunjava svoje dužnosti iz Direktive (npr. ne prilagodi svoj pravni sistem ili ne izvrši klasifikaciju podrucja od važnosti za zaštićene vrste);
- Evropska komisija se obaviještava o nesprovođenju zahtijeva iz Direktive (obaviještava je pojedinac ili grupa ljudi ili drugi izvor);
- Evropska komisija traži od zemlje članice da ispunji zahtjeve iz Direktive;
- Evropska komisija šalje "obrazloženje" zemlji članici, ukoliko je ova odbila da ispunji zahtjeve;
- Evropska komisija podnosi tužbu kod Evropskog suda ukoliko se odbijanje nastavi;
- Evropski sud proglašava da zemlja članica nije ispunila svoje dužnosti iz ugovora;
- Ako zemlja članica nastavi da odbija ispunjenje svojih dužnosti, Evropska komisija podnosi drugu tužbu pred Evropskim sudom i predlaže odgovarajuću kaznu.
- Evropski sud nameće novcanu kaznu zemlji članici i uslove za ispunjenje zahtjeva
- the EC-Court imposes a fine on the MS and a condition to fulfil all the requirements.

- Postizanje koherencije zakonodavstva iz oblasti zaštite životne sredine kao cjeline
- Subsidijarnost

PRINCIPI

Principi intervencije na resursu:

- (U slučaju štete nanese prirodi), prioritet je sanacija na resursu.
- (Korisnik koji prouzrokuje opasnost ili štetu prirodi) treba odmah prekinuti opasnu ili štetnu djelatnost.
- (Korisnik prirode) obezbjeđuje uklanjanje štete nanese prirodi (izazvane svojom djelatnošću) i sanaciju oštećene prirode.

- (Korisnik prirode) je odgovoran za uticaje koje ima njegova djelatnost.

Princip zagadivac placa

Zagadivaci i korisnici placaju novcane kazne, naknade, takse i sl. za zagadenje ili korištenje prirode ili prirodnih resursa (ili njihovih komponenti), za bilo koji oblik djelatnosti, ukoliko nanosi ili je vjerovatno da ce nanijeti štetu prirodi.

Princip spriječavanja

(1) Korištenje prirode se organizuje i izvodi na takav način da:

- a) rezultira najnižim stepenom opterećenja i korištenja prirode,
- b) spriječava zagadivanje prirode,
- c) isključuje nanošenje štete prirodi.

(2) Procjena uticaja na životnu sredinu (kao poseban oblik procjene uticaja na životnu sredinu), kao glavni instrument, se poduzima za određene djelatnosti za koje je vjerovatno da ce u znacajnoj mjeri nepovoljno uticati na prirodu i o kojima odluku donose nadležne vlasti.

(3) U interesu spriječavanja zagadivanja, najefikasnija alternativa se primjenjuje u toku korištenja prirode.

(4) Organi javne uprave, pravna i fizicka lica ili njihove organizacije, privrednici i druge institucije određene zakonima, saraduju na zaštiti prirode.

Princip predostrožnosti

(1) U cilju zaštite prirode, princip predostrožnosti se široko primjenjuje preko organa uprave.

(2) Ako postoji mogućnost znacajnog uticaja izvjesnih djelatnosti na prirodu, ili ukoliko postoji prijetnja rizika od opasne ili nepopravljive štete, nedostatak potpune naučne određenosti neće biti razlog za odlaganje poduzimanja isplativih mjera za spriječavanje degradacije prirode.

(3) Korištenje prirode se izvodi preko principa predostrožnosti, pažljivog tretmana i ekononog korištenja prirodnih komponenti. Zatim, putem smanjenja proizvodnje otpada i nastojanjem za uvođenjem recikliranja i ponovnog korištenja prirodnih i prerađenih

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

materijala.

Princip subsidijarnosti

(1) Politika zaštite prirode centralne vlasti treba da promoviše i služi lokalnim vlastima i njenim organizacijama za rješavanje problema vezanih za zaštitu prirode.

(2) Na svim nivoima uprave se trebaju uspostaviti otvoreni i efikasni odnosi sa dobrovoljnim grupama građana i njihovim organizacijama.

(3) Za adekvatnu saradnju sa privatnim sektorom je princip subsidijarnosti od velike važnosti i treba se izgraditi na novom pristupu kojeg cine principi ovog Zakona.

Princip prava pristupa informacijama

(1) Preduzeca i organizacije imaju pravo pristupa informacijama i sticanja znanja o prirodi, i narocito, o stanju u prirodi, nivou degradacije, prijetnjama od zagađenja, mjerama koje poduzimaju strane ukljucene u upravljanje zaštitom prirode, o korištenju prirode kao i o uticaju na zdravlje ljudi.

(2) Kako bi se obezbjedilo pravo na informacije, država osigurava da svako ima pristup podacima o povezanosti između prirode i zdravlja i djelatnostima koje nanose štetu prirodi i njihovoj važnosti.

(3) Organi uprave obezbjeđuju pristup informacijama o prirodi, o stanju prirode, nivou degradacije, oblicima prijetnji za prirodu i zagađenju, o djelatnostima zaštite prirode kao i o uticaju na zdravlje ljudi.

(4) Korisnici prirode su obavezni da obezbjede podatke koji se ticu njenog preopterećenja, korištenja, kao podatke o djelatnostima koje predstavljaju opasnost za prirodu.

INSTRUMENTI PRIMJENE POLITIKA ZAŠTITE PRIRODE I ZAKONA

1. Pristup informacijama
2. Edukacija i obuka
3. Procjena uticaja na prirodu
4. Zaštita prirode i upravljanje planiranjem i programima
5. Informacioni sistem i monitoring
6. Medu-entitetska saradnja i zaštita prirode
7. Učešće javnosti

Primjer odluke koju je donio Evropske sud vezana za Zakon o zaštiti prirode

Obaveza određivanja Podrucja posebne zaštite- slucaj C-44/95 "Lappel bank"

U Velikoj Britaniji dio (22 hektara) - "Lappel bank"- movcare od medunarodnog znacaja, navedene u Ramsarskoj konvenciji, je bilo jedino podrucje gdje je bilo realno planirati proširenje luke. Iz tog razloga, državni sekretar donosi odluku da iskljuci "Lappel banku" iz Podrucja posebne zaštite;

Glavne implikacije: zemlja članica mora podvesti lokaciju pod Podrucje posebne zaštite uzimajući u obzir oritološki kriterijum propisan članom 4 (1) i (2) Direktive o pticama; zemlja članica nema ovlaštenje da uzme u obzir ekonomske potrebe pri određivanju Podrucja posebne zaštite i definisanju granica.

8. Stimulativni i ekonomski instrumenti

Zaštita vrsta- slucaj 247/85

Komisija je istakla da belgijska pravila navode više vrsta ptica pod kategorijom "divljac" nego što je to slucaj u aneksu II Direktive o pticama i da se Belgijanci samo brinu za zaštitu ptica koje žive u staništima u zemljama Beneluksa. Medutim, član 1 (1) Direktive o pticama uključuje zaštitu svih ptica na teritoriji zemalja članica u Evropi.

Glavne implikacije: vjerno prenošenje direktive postaje važno u slucajevima kao što je prenošenje Direktive o pticama u vezi sa ocuvanjem divljih ptica, kojima se osigurava zajedničko naslijeđe zemljama članicama na njihovim teritorijama

Problemi i pitanja iz zaštite prirode

Buduci da se BiH suocava sa mnogim drugim (ekonomskim) problemima, ocuvanje prirode je na vrlo niskom mjestu na listi prioriteta. Medutim, vrlo je važno zapoceti rješavati probleme vezane za zaštitu prirode što prije. Opšti problemi ticu se suprotnih interesa korisnika zemlje i interesa za zaštitu prirode, šumarstva, lova, ribolova. Problem je i nedostatak efikasne uprave i sistema kontrole.

Glavni problemi:

- nepostojanje posebnog Zakona o zaštiti prirode

- razaranje dragocijene dokumentacije u ratu

- podaci i karte nisu raspoloživi ili su zastarjeli te se ne mogu koristiti

- zvanica Crvena knjiga ne postoji

- trenutno je svega 0,55% BiH pod zaštitom
- nedostatak osoblja/opreme/novca/kontrole
- nizak socijalni standard, i stoga nedostatak javne svijesti

- prednost se daje projektima od egzistencijalne, ekonomske i socijalne važnosti
- nezadovoljavajuće stanje organizacije (strukture i opreme)

- pretjerano korištenje ispaša i nekvalitetno upravljanje zemljom - uključujući naseljavanje u zaštićenim područjima sa slabim ekosistemima

- nelegalna sjeca šuma (inspektorati su bespomoćni)

- smetlišta su cesto u ili u blizini vodenih tokova (ne postoji sistematsko odlaganje otpada)
- neograničena eksploatacija prirodnih bogatstava

- prekomjerna eksploatacija šuma (šume se bespoštedno degradiraju)

- tradicionalno mišljenje da se ocuvanje i zaštita prirode i njenih raznolikosti provode na uštrb ekonomskog profita

- razvoj turizma (npr. na planiranom nacionalnom parku Bjelašnica)

- složena organizacija po pitanju odgovornosti (unutar Federacije, između kantona i između entiteta)

- implementacija zaštićenih područja (nacionalni parkovi) je složena i spora

- nakon rata sve je moralo biti krenuti od samog pocetka (nevladine organizacije,...)

- minska polja u BiH (prema mapama SFOR-a procenjuje se da ima preko 2 miliona mina) i oko 2000 km rovova

- nedostaje opis stanja i potencijalnih konflikata

- nedostaju mjere

- nadležnosti bi trebalo da budu veoma jasno utvrđene i jedan organ bi trebalo da bude nadležan za koordinaciju između različitih ministarstava

- u RS bi ministarstva trebalo da budu uskladeni. Važno je da se o svim resursima vodi racuna na jednom mestu i da postoji centralizovana baza podataka

- niska svijest stanovništva o ovom pitanju (npr. o zaštiti reka)

- "prljave tehnologije", mnogo malih zagađivača

- (nezakonite) deponije

- teško ekonomsko stanje (resursi se prije

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

rasprodaju nego što se štite)

· sjeca drveta (nije jasno definisana u Zakonu o nacionalnim parkovima). Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva reguliše korištenje drveta.

Izgleda da je u prvoj fazi neophodno i neodložno potrebno obezbjediti rad uprave i pronaci provodiv način primjene zakona o zaštiti prirode. Neophodno je obezbjediti dovoljan broj zaposlenih radi adekvatnog i potpunog sprovođenja zakona. Međutim, pošto su za ovo pitanje nadležna dva entiteta, ne samo da je neophodno obezbjediti da uprave u oba entiteta dobro funkcionišu već i da postoji koordinacija između njih.

Gledano sa tehničkog stanovišta, nije toliko važno koje ministarstvo je nadležno za Zakon o zaštiti prirode. Neophodno je doći do rješenja koje je efikasno i može obuhvatiti osnovne zadatke implementacije ideja zaštite prirode u cijeloj zemlji. Neophodno je ustanoviti među-entitetsko telo za koordinaciju između entiteta koje bi djelovalo i kao centralna državna institucija kada su u pitanju međunarodni programi i konvencije. Na nivou entiteta bi trebalo da postoji praktičnija primjena zakona, na primer ispunjavanje zadataka katastarsa ocuvanja prirode (npr. katastri mocvara, stepa, važnih područja sa pticama i staništima životinja, i sl.) koji moraju biti pripremljeni i podaci moraju biti sakupljeni. Liste, karte i podaci o zaštićenim područjima moraju biti dostupne u jednoj centralnoj instituciji (za svaki entitet). Uspostavljanje centralne institucije (institucija) za ažuriranje Crvene knjige je od izuzetne važnosti.

Zakonodavstvo EU koje se odnosi na kvalitet vazduha

Zakoni i politike EU koji imaju za cilj poboljšavanje kvaliteta vazduha sadrže širok niz elemenata. Ti elementi su:

- Upravljanje kvalitetom vazduha
- Standardi kvaliteta vazduha
- Industrijske emisije
- Emisije iz motornih vozila
- Standardi za goriva
- Skladištenje goriva
- Državne gornje granice emisija
- EMAS (eko menadžment i audit)

Upravljanje kvalitetom vazduha

Upravljanje kvalitetom vazduha (npr. u gradovima) kroz razvoj lokalnih planova upravljanja u skladu sa okvirnom direktivom o vazduhu iz 1996. godine (96/62). Ovim se zahtijeva monitoring mjesta i područja u kojima kvalitet vazduha ne odgovara standardima EU (vidi ispod), obavještanje javnosti i preduzimanje mjera kako bi se ovi standardi ispoštavali. Zemlje članice mogu preduzeti različite mjere kako bi ovo postigle, na primer prostorno planiranje ili kontrola kretanja motornih vozila.

Standardi kvaliteta vazduha

Ranije direktive su uspostavile standarde kvaliteta vazduha za sumpordioksid, azot-dioksid, olovo i za suspendovane čestice u cilju zaštite zdravlja ljudi. Uloga EU u uspostavljanju standarda kvaliteta vazduha se značajno mijenja nakon usvajanja okvirne direktive o vazduhu 96/62. Ova direktiva je uspostavila sistem monitoringa i aktivnosti kvaliteta vazduha kako radi zaštite zdravlja ljudi tako i radi zaštite prirodne sredine. Direktiva nije uspostavila posebne standarde oni će biti određeni kasnijim pratećim direktivama. Prva od ovih pratećih direktiva je usvojena 1999. godine (1999/30). Ova direktiva obuhvata NO_x, SO₂, PM₁₀ i olovo. Druga prateća direktiva je usvojena 2000. godine (2000/69) i obuhvata ugljenmonoksid i benzen. Prateća direktiva koja se odnosi na ozon se trenutno razmatra. Standardi iz prateće direktive iz 1999. godine će zamijeniti standarde uspostavljene starijim direktivama.

Industrijske emisije

Ranije zakonodavstvo je zamijenjeno Direktivom o integrisanom spriječavanju i kontroli zagađivanja (IPPC) 96/61. Ova direktiva daje okvir za uređenje širokog niza procesa čiji je cilj najbolja moguća primjena serije pogodnosti zaštite životne sredine koje se postižu spriječavanjem i minimalizacijom zagađivanja i proizvodnje otpada, efikasnom upotrebom energije, i sl. IPPC direktiva između ostalog sadrži sledeće elemente:

- Kontrola emisija se zasniva na konceptu najboljih raspoloživih tehnologija (BAT);
- Granicne vrijednosti emisija moraju biti uspostavljene za niz zagađujućih materija ukoliko se one emituju u značajnim količinama;
- Poštovanje standarda kvaliteta životne sredine može zahtevati strožije uslove od onih

koji su rezultat određivanja najboljih raspoloživih tehnika;

· Ostala pitanja kao što su efikasna upotreba energije, minimalizacija proizvodnje otpada isl. takode moraju biti uzeti u obzir.

Dok direktiva sadrži odredbu kojom se Zajednica omogućava da uspostavi granicne vrijednosti emisija koje će važiti na cijeloj njenoj teritoriji, ne treba smatrati da će direktiva rezultirati standardizacijom određivanja najboljih raspoloživih tehnologija za svaku vrstu procesa. Prilikom određivanja najboljih raspoloživih tehnologija i granicnih vrijednosti emisija treba uzeti u obzir opšta pitanja (npr. tehnički razvoj) ali i pojedinačna pitanja (osjetljiva područja životne sredine, ekonomska pitanja isl.); ovo će biti određeno na nivou zemalja članica (ili čak na nižem nivou). Ovim se stvara očigledna prilika za uspostavljanje velikog broja različitih pristupa tako da Zajednica izradom referentnih dokumenata o najboljim raspoloživim tehnologijama (BREFovi) daje smjernice za specifične vrste procesa.

Direktivom o rastvaracima iz 1999. godine (1999/13) se usvajaju granicne vrijednosti emisija za rastvorljiva organska jedinjenja (ili nacionalne gornje vrijednosti emisija) za niz manjih industrijskih procesa; ove granicne vrijednosti su sredstvo smanjivanja nivoa trošferskog ozona.

Emisije iz motornih vozila

ParPosebna pažnja je usmerena na emisije olova, sumpora, NO_x, ugljenvodonika i čestica iz različitih vrsta vozila

Standardi za goriva

Standardi za goriva (npr. koji se odnose na sadržaj sumpora ili olova u benzinu ili dizelu) doprinose smanjenju emisija uključujući i emisije iz starijih vozila koja možda ne moraju da ispune standarde emisija..

Skladištenje goriva

Određenije mjere kontrole koje se odnose na goriva se mogu naći u Direktivi 94/63 o distribuciji i skladištenju benzina. Ova direktiva je pripremljena kao prva od dve faze uvođenja kontrolnih mjera za emisije isparljivih organskih jedinjenja iz benzina. Kontrolne mjere se primenjuju u četiri oblasti:

- instalacije za skladištenje na terminalima ;
- oprema za utakanje i istakanje pokretnih

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

kontejnera na terminalima;

- standardi za pokretne kontejnere;
- utakanje benzina u rezervoare za skladištenje na pumpnim stanicama.

Ovi standardi se zasnivaju na tehnologiji i treba da budu uvedeni za objekte različitih velicina i vrsta u periodu do 2004. Druga faza kontrolnih mjera za isparljiva organska jedinjenja je sada obuhvacena složenijim programom goriva za automobile (auto oil). Ovaj program ce se odnositi na emisije isparljivih organskih jedinjenja iz benzina u toku ponovnog punjenja vozila npr. povrat pare. U nekim zemljama članicama vec postoje zakonski propisi koji se odnose na ovo pitanje.

Državne gornje granice emisija

Zakonski propisi EU takode mogu utvrditi ograničenja za emisije određenih zagađujućih materija u pojedinacnim zemljama članicama. Ove kontrolne mere su utvrđene u cilju rješavanja problema prekograničnog zagađivanja vazduha, npr. ozon ili kisele kiše. Dok se o ovom posebnom prijedlogu još uvek raspravlja, postoji istorijat zakonskih propisa EU koji obuhvataju emisije iz pojedinacnih zemalja članica, npr. emisije sumpora iz velikih postrojenja sa sagorevanjem.

Eko-menadžment i audit (EMAS)

EMAS predstavlja dobrovoljnu šemu koja omogućava preduzecima da registruju lokacije nakon usvajanja politike zaštite životne sredine, provjere lokacije i uspostavljanje sistema upravljanja zaštitom životne sredine. Ovim mora biti obuhvaceno i pitanje emisija zagađujućih materija.

Zakonski Okvir EZ za Zaštitu Vazduha

Zakonodavstvo EZ se po pitanju zaštite kvaliteta vazduha sastoji od različitih normi koje imaju jedan opšti cilj: zaštita zdravlja ljudi od štetnih uticaja koje izaziva zagađivanje vazduha.

Sljedeca opšta osnova zakonskih propisa o vazduhu bi se više manje mogla sintetizirati:

- akcioni programi za poboljšanje kvaliteta vazduha,
- zone zaštite,
- granicne vrijednosti,
- dozvole,

- monitoring,
- obezbjeđivanje podataka, (obaveza zemalja članica da podnose izveštaje)

Ovim se obezbjeđuje gotovo cijelokupan sistem zaštite kvaliteta vazduha ali postoje još neka pitanja koja jedna zemlja mora da definiše, npr. sankcionisanje nepoštovanja propisa, nadležni organi, i sl.

Okvirna direktiva o zaštiti vazduha

Direktiva Savjeta 96/62/EZ o procjeni i upravljanju kvalitetom vazduha utvrđuje osnovne principe ali je uvek na zemljama članicama (u ovom slucaju zemljama kandidatima ili pred-kandidatima za ulazak u EU ili entitetima) da usvoje neophodne nacionalne zakonske propise.

Cilj teksta zakona o zaštiti kvaliteta vazduha je da ispuni oba zahteva: da bude **u skladu sa propisima EU** i da u isto vreme bude **specifican za entitete**.

Zaštita vazduha-nacela, tehnicka rješenja, implementacija

Zakon o zaštiti vazduha se zasniva na sledecim **nacelima**:

Mjere na osnovu uticaja: npr. granicne vrijednosti kvaliteta vazduha koje su date u aneksu se zasnivaju na preporukama Svetske zdravstvene organizacije (WHO); ove vrijednosti su određene prema uocnim ili procijenjenim uticajima koje imaju na zdravlje i/ili životnu sredinu. U slucaju prekoracenja ovih vrijednosti moraju se preduzeti specificne mjere kako bi se ove vrijednosti poštovale u buducnosti.

Princip predostrožnosti: Ovaj princip je vec objašnjen u dijelu o zaštiti prirode. Što se tice vazduha, on podrazumijeva, pored ostalog, i korištenje najbolje raspoložive tehnologije. Emisije iz vecine postrojenja su uopšte ograničene prema najboljim raspoloživim tehnologijama (BAT). Ovaj princip pokušava pronaci ravnotežu između upotrebe najmodernijih tehnologija kako bi se emisije svele na najmanju mogucu mjeru i praktičnih pitanja kao što su troškovi. Tehnologije nisu specificno navedene (da bi se stimulisale inovacije, ali se imaju u vidu prilikom određivanja standarda). Najbolje raspoložive tehnologije za stacionarne izvore se obično izražavaju u smislu koncentracija emisija. Pored toga,

uključena su specificna pravila za proizvode. Univerzalnost. Isti standardi su korišteni kako je definisano sadašnjim zakonima EU.

Ostvarivost Poteškoca postizanja uskladenosti sa standardima u kratkom vremenskom periodu je prouzrokovala uvođenje prelaznih perioda.

Princip zagadivac placa. Potencijalni zagadivac treba uopšte govoreci da snosi troškove mjera sprijecavanja i kontrole zagadivanja kao i sanacije. U kontekstu

Sudska praksa

Predmet C-361/88 Evropskog suda koji se odnosi na prenos Direktive Savjeta 80/779/EEZ o SO₂ i suspendovanim cesticama od strane Njemacke.

Odluka

1. Transpozicija direktive u nacionalni zakon ne mora neophodno da zahtijeva da su odredbe direktive formalno i bukvalno prenete u određen, specifican zakon; opšti zakonski kontekst može u zavisnosti od sadržaja direktive odgovarati datoj svrsi pod uslovom da zaista obezbjeđuje potpunu primjenu direktive na dovoljno jasan i precizan način tako da u slucajevima kada je cilj direktive davanje prava pojedincima zainteresovana lica mogu u potpunosti utvrditi svoja prava i gde je to potrebno osloniti se na ta prava pred nacionalnim sudovima.

2. Cinjenica da praksa ne odgovara zahtjevima direktive po pitanju zaštite ne može predstavljati razlog za neprenošenje te direktive u nacionalni zakonski sistem putem odredbi kojima se može obezbjeđiti dovoljno precizna, jasna i transparentna situacija koja ce omogućiti pojedincima da utvrde svoja prava i obaveze. U cilju obezbjeđivanja potpune pravne a ne samo stvarne implementacije direktiva, zemlje članice moraju uspostaviti specifican zakonski okvir u datoj oblasti.

3. Obaveza zemalja članica da propišu granicne vrijednosti koje ne smiju biti prekoracene u određenom periodu i pod određenim uslovima data u članu 2 direktive 80/799 o granicnim vrijednostima kvaliteta vazduha i usmjeravajucim vrijednostima za sumpordioksid i suspendovane cestice je nametnuta "u cilju opsežne zaštite zdravlja ljudi". Prema tome, ova obaveza podrazumijeva da u svim slucajevima u kojima prekoracenje granicnih vrijednosti može ugroziti zdravlje ljudi, pojedinci moraju biti u poziciji da se oslone na obavezna pravila kako bi bili u mogućnosti da ostvare svoja prava. Pored toga, određivanje granicnih vrijednosti odredbom cija je obavezujuca priroda neosporna je takode neophodno da bi svi oni cije djelatnosti mogu prouzrokovati smetnje mogli precizno utvrditi obaveze kojima podliježu.

upravljanja kvalitetom vazduha ovo znaci da potencijalni izvori emisija zagađujućih materija vazduha treba u potpunosti da snose troškove sprovođenja svojih djelatnosti na način koji ne ugrožava životnu sredinu, t.j. uzimajući u obzir kvalitet vazduha (i ostala pitanja).

Integrirani pristup. Mjere koje se preduzimaju radi smanjenja zagađivanja vazduha u jednoj tacki ili u jednom području ne smiju da prouzrokuju povećanje zagađenja vazduha u drugom području niti povećanje zagađenja nekog drugog elementa prirode.

Komunikacija i informisanje: Svijest i učešće javnosti predstavlja ključ uspeha bilo koje politike kontrole kvaliteta vazduha. Informacije o emisijama i kvalitetu vazduha moraju biti dostupne javnosti.

Tehnicka rješenja:

· Dozvola je potrebna za značajne izvore emisija; za velika postrojenja, uticaj na životnu sredinu mora da bude procijenjen pre zapocinjavanja projekta. U dozvoli se utvrđuju granicne vrijednosti emisija. Aneksi sadrže detaljan skup granicnih vrijednosti za razlicita postrojenja i goriva. Operater mora da obezbijedi poštovanje tih vrijednosti i da to dokumentuje. Inspektorati ce vršiti periodičnu provjeru uskladenosti sa propisima. Vršiti se redovno obavještanje nadležnih organa i javnosti. Posebna pravila su potrebna za velike izvore kada je u pitanju monitoring emisija.

· Ove odredbe treba da budu obavezujuće za nova postrojenja nakon stupanja na snagu ovog zakona; za postojeće stacionarne izvore se uvode određeni prelazni periodi.

· Reguliše se kvalitet određenih prizvoda; mora da se vrši inspekcija kvaliteta tih proizvoda.

· Od određenog datuma granicne vrijednosti kvaliteta vazduha postaju obavezujuće. Mora da se uspostavi poštovanje ovih granicnih vrijednosti kvaliteta vazduha kao i mreža monitoringa. Ova mreža mora da ispuni minimum zahtijeva koji se tici broja i lokacije na kojoj se vrši monitoring, komponenti koje se mjere, kvaliteta mjerenja, isl. Nakon prekoracivanja neke granicne vrijednosti treba da se izradi i sprovede akcioni plan kako bi se obezbjedilo poštovanje granicnih vrijednosti.

Implementacija:

· izrada sektoralne strategije i planova implementacije
· naglasak na kadrovskom jaccanju

· uključivanje zainteresovanih subjekata
· određivanje prioriteta i vremenskog rasporeda, uzimajući u obzir ekonomska i finansijska pitanja

Zakonski okvir EZ o upravljanju otpadom

Otpad znaci, prema amandmanima iz 1991, koji se odnose na direktivu 75/442 o otpadu: "sve materije ili predmeti koje vlasnik odlaže, namjerava odložiti ili se traži da budu odložene u skladu sa jednom od kategorija navedenih u Aneksu I, a nalaze se na listi otpada." Dati Aneks navodi 16 kategorija otpada, od proizvoda bez specifikacija do ostataka mašinskih procesa ili procesa finalizacije ili ostataka industrijskih procesa. Šesnaesta kategorija se odnosi na relativnu nemogućnost pravnih dokumentata da kategorišu otpad: "bilo koji materijal, supstanca ili proizvod koji nisu sadržani u gore navedenim kategorijama". Pod otpadom so, prema odluci Suda pravde (npr. pogledajte slucaj Komisije protiv Belgije), podrazumijeva "motorijalno dobro" u kontekstu Sporazuma evropske ekonomske zajednice.

Strategija upravljanja otpadom koju je donijela Zajednica 1991. prethodila je sveobuhvatnom amandmanu koji se odnosi na direktivu iz 1991, i tako služila kao osnova novog zakonodavstva. Strategija ima pet strateških smjernica:

- sprijecavanje,
- reciklažu i ponovno korištenje,
- optimalizacija konacnog odlaganja,
- regulisanje transporta,
- sanaciona mjera

Ovdje dajemo kratak pregled najvažnijih pravnih instrumenata koji se koriste u ovoj oblasti. Ukoliko želimo da damo pregled detalja u pomenutom sistemu, treba se držati sljedeceg redoslijeda.

Principi, prioriteti i opšti zahtjevi cine opšti dio sistema upravljanja i tretiranja otpada.

B

Sljedeci korak je **planiranje upravljanja otpadom**, sistem tretiranja otpada koji uopšteno određuje smjer realizacije i administrativnog sprovođenja. Pitanje na kojem nivou ce se upravljati planiranjem treba definirati domacim pravnim sistemima, tj to se može riješiti na nivou države, regionalnim ili

lokalnim nivouima, ili ispreplitanjem svih ovih nivoua.

B

Zadatak **izdavanja dozvola** za razlicite djelatnosti. Izdavanje dozvola je osnovni uslov za odvijanje aktivnosti tretiranja otpada. Postoji svega nekoliko izuzetaka od opštih zahtijeva za izdavanje dozvola. Dozvolom se utvrđuju najvažniji uslovi za odvijanje aktivnosti. Takode, tako se vlastima daju na raspolaganje alternativna rješenja u smislu kontrolisanja ovih aktivnosti.

B

Obaveze koje se tici **obavještanja, podnošenja izvještaja, vodenja evidencije i informisanja** su razlicite komponente jedne opšte obaveze. Uvijek bi trebalo da postoji zabilješka o odobrenim aktivnostima, a naknadno i obavještenje o drugim podacima. One aktivnosti ???? obicno ne zahtijevaju dozvolu takode bi se trebale bilježiti, a podaci vezani za njih bi se trebali objavljivati. Informisanje bi trebalo da se zasniva na podacima prikupljenim na taj način

B

Nadgledanje od strane vlasti uključuje kontrolu uslova datih dozvolom kao i provjeru tacnosti podataka.

B

U oblasti onih alternativnih posljedica, u slucaju negativnih rezultata posmatranja, korištenje odredbi iz poglavlja **Odgovornost** je najdirektnija reakcija. Odgovornost u ovom kontestu sadrži veliki broj instrumenata koji su preuzeti i prilagodeni iz zakona o krivicnoj i gradanskoj odgovornosti.

Prakticni aspekti upravljanja otpadom u EU i njenim zemljama članicama

Zakoni o otpadu EZ predstavljaju okvir za regulisanje upravljanja otpada unutar zemalja članica. Osnovni zahtjevi su utvrđeni Okvirnom direktivom o otpadu i Direktiva o opasnom otpadu. Posevno su regulisane specifične vrste otpada (otpadna ulja, otpad od ambalaže, PCBs, kanalizacioni mulj, akumulatori, itd), kao i razliciti načini odlaganja i povrata komponenti kao i prekogranični promet otpada. EU priznaje pet osnovnih nacela za upravljanje otpadom:

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

- Hijerarhija u upravljanju otpadom
- Samo - odgovornost
- Najbolje raspoložive tehnologije koje ne uključuju pretjerane troškove (BATNEEC)
- Princip blizine
- Odgovornost proizvođača

Okvirna direktiva o otpadu

Glavni cilj ove direktive je uspostavljanje okvira za upravljanje otpadom u skladu sa gore navedenim principima u cijeloj Evropskoj zajednici. Prema ovoj direktivi, svako postrojenje mora da ima:

- dozvolu od nadležnog organa i da radi u skladu sa uslovima datim u dozvoli
- sva preduzeca sa 100 ili više radnika moraju da zaposle kvalifikovanog nadzornika za otpad i njegovog zamjenika

Sve zemlje članice moraju da izrade i implementiraju Planove za upravljanje otpadom i da ih prezentiraju javnosti.

Direktiva o opasnom otpadu

Glavni ciljevi ove Direktive su tacno i jednoobrazno definisanje opasnog otpada, i promovisanje okolinsko prihvatljivog upravljanja opasnim otpadom. Prema ovoj Direktivi, u zemljama članicama je potrebno izdavanje dozvole za prikupljanje, tretman i odlaganje opasnog otpada. U Austriji npr. guverner pokrajine treba da svake godine objavi listu svih preduzeca koja imaju ovu dozvolu, trenutno ih ima oko 400.

Dozvola je takode potrebna za izgradnju postrojenja za upravljanje otpadom. Uslovi iz dozvole propisuju mjere zaštite životne sredine koje se trebaju poduzeti.

Direktiva o deponijama

Glavni cilj ove Direktive je osiguranje mjera, procedura i smjernice radi spjecavanja ili smanjenja negativnih uticaja na okoliš, i rizike po zdravlje, sa deponije. Zemlje članice su prisiljene da poboljšaju tehnicke standarde i smanje organski sadržaj otpada koji se treba odložiti. Moderno projektovanje deponija se zasniva na postojanju višestrukih ograničenja što znaci da se dugorocni cilj smanjenja emisija na najmanju mogucu meru postiže

ogranicenjima kao što su

- "input" (karakteristike ili kvalitet otpada)
- "uslovi na datoj lokaciji" (geološki i hidrogeološki uslovi)
- "projektovanje deponija" (projektovanje deponija uključujući njihov rad)

Prema "Izveštaju o strategiji za upravljanje cvrstim otpadom u Bosni i Hercegovini" koji je pripremila AEA tehnologija u ime EU Phare, aktivnosti odlaganja otpada moraju da budu poboljšane na svim nivoima kako bi se što pre prešlo sa dnevnog rada lokalnih odlagališta na stvaranje regionalnih lokacija koje obuhvataju više opština. Svaka od tih lokacija treba da bude projektovana, izgradena i da radi u skladu sa najvišim standardima. Medutim, uoceno je da evropski standardi upravljanja otpadom ne mogu biti odmah sprovedeni..

Nacrt zakona o zaštiti voda- tehnicke implikacije

Cilj koji se tice kvaliteta u tekstu zakona o zaštiti voda je zasnovan na postojećim zakonskim propisima u entitetima, kao i na relevantnim zakonskim propisima EU posebno najvažnijem zakonskom propisu - Okvirnoj direktivi za vode (ODV). Ovom direktivom je predvideno sprjecavanje pogoršanja stanja svih voda (ODV clan 4 (1) a(ii)) i postizanje barem dobrog stanja u roku od 15 godina (ODV clan 4(1) a(ii)).

Kada su u pitanju površinske vode " Dobro stanje površinske vode" znaci kada su i njeno ekološko i hemijsko stanje barem dobri (ODV clan 2(18)).

Ekološko stanje mora da bude klasifikovano u skladu sa relevantnim odredbama. Dobro stanje postoji ukoliko vrijednosti takozvanih elemenata biološkog kvaliteta ne odstupaju ili odstupaju samo u vrlo maloj mjeri od onih koji obicno postoje u površinskim vodama koje se nalaze u uslovima na koje se nije uticalo. (ODV dodatak V(11.2.)). Kada je u pitanju hemijsko stanje, prema Okvirnoj direktivi za vode (dodatak V(1.2.6)), zemlje članice treba da donesu standarde za "indikativnu listu osnovnih zagađujućih materija". Osnovu za ovaj postupak predstavljaju vrijednosti toksičnosti na određenim vrstama, osnovna grupa

su alge i/ili makrofiti, dafnie ili reprezentativni organizmi za slane vode i ribe. Ovi standardi treba da se uporede sa rezultatima programa monitoringa. U slucaju da postoji uskladenost postignuto je dobro hemijsko stanje.

Kada je u pitanju ekološko stanje, ova koncepcija je uključena u nacrt zakon o zaštiti voda, koji je izradio konzorcijum. Cilj koji se odnosi na hemijsko stanje je određen na malo drugaciji nacin. Prema clanu 19 teksta zakona o zaštiti voda, klasifikacija sadrži element karakteristika voda što se zahtijeva Okvirnom direktivom za vode, ali dodatni kriterijumi su upotreba voda (koja postoji u koncepciji drugih direktiva EU kao što je Direktiva

Pristup rijecnog sliva:

Novi pristup upravljanju vodama u Okvirnoj direktivi za vode zahtijeva da se vodama upravlja na osnovu rijecnih slivova prije nego na osnovu geografskih ili politickih granica. Ovim se omogućava procjena svih aktivnosti koje bi mogle uticati na vodotok i njihova krajnja kontrola putem mjera koje mogu biti specifične za uslove rijecnog sliva. Okvirna direktiva za vode zahtijeva da se planovi upravljanja rijecnim slivom izraduju na osnovu rijecnog sliva. Možda je neophodno izvršiti pod-raspodjelu nekog velikog rijecnog sliva u manje jedinice, a ponekad određeni tip vode može opravdati postojanje sopstvenog plana.

Postojeća regionalna struktura treba biti iskorištena za izgradnju regionalne uprave rijecnih slivova. Mora se omogućiti koordinacija funkcija koje se odnose na svaki od rijecnih slivova. Okvirna direktiva za vode predviđa obaveznu međudržavnu saradnju između zemalja članica i zemalja trećeg svijeta. Kasnije bi trebalo uspostaviti prekogranične institucije.

Treba uspostaviti centralni nadzorni organ sa pomocnim odsjecima koji se zasnivaju na rijecnom slivu ili institucijama koje će organizovati i sprovoditi svakodnevnne zadatke u rijecnim slivovima. Moramo imati u vidu da se pristup rijecnog sliva primjenjuje i na rijecne slivove koji prelaze državne granice. U EU postoji znacajno iskustvo kada je u pitanju međunarodna saradnja duž rijeka kao što su Rajna i Elba.

Ovaj modifikovani pristup rijecnog sliva se koristi i u tekstu zakona o zaštiti voda. Teritorijalna osnova za upravljanje vodama je rijecni sliv (osnovni vodni sistem prema clanu 8). Ovi osnovni vodni sistemi su podijeljeni na vodne pod-sisteme (rijecne slivove): Une, Sane, Save, Drine, Bosne, Vrbasa, Neretve, Trebišnjice i u FBiH i u RS i Cetine u FBiH. Ovi vodni pod-sistemi (rijecni slivovi) mogu biti podijeljeni u dijelove vodnih pod-sistema. Republički program zaštite voda određuje entitetsku politiku zaštite voda i sadrži: karakteristike vodnih sistema na teritoriji Republike i ciljeve i smjernice za upravljanje zaštitom voda. Ovaj koncept treba da obezbijedi da se cjelokupnim sistemom upravlja na osnovu istih kriterijuma.

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

o vodi za kupanje (76/160/EEZ u 90/656/EEZ), Direktiva o površinskim vodama namijenjenim za ekstrakciju vode za pice (75/440/EEZ, 79/869/EEZ, 90/656/EEZ u 91/692/EEZ), Direktiva o vodama za ribe (78/659/EEZ, 90/656/EEZ u 91/692/EEZ) i Direktiva o vodama za ljuskare (79/923/EEZ u 91/692/EEZ)) i proglašavanje područja koja se smatraju osjetljivim ili manje osjetljivim.

Podzemne vode: Prema Okvirnoj direktivi za vode, cilj upravljanja podzemnim vodama je dostizanje barem "dobrog stanja podzemne vode" što znaci stanja do koga se dolazi kada je i "kvantitativno stanje" i "hemijsko stanje" barem dobro (ODV clan 2).

"Dobro kvantitativno stanje" se postiže ukoliko je nivo podzemne vode takav da se raspoloživi resurs podzemne vode ne prekorači dugorocnim prosjekom apstrakcije. Prema tome, nema štetnog uticaja na ekosisteme površinskih voda i kopnene ekosisteme koji zavise od nivoa podzemnih voda.

Definicija "dobrog hemijskog stanja" je manje jasna u Okvirnoj direktivi za vode i nije dovoljna za direktnu primjenu na nivou države.

Kvantitativni aspekt održive upotrebe voda, koji rezultira stabilnim nivoom podzemne vode, predstavlja jedan od nacela upravljanja vodom u skladu sa clanom 3 teksta zakona o zaštiti voda.

Prema predloženom tekstu zakona koji je izradio konzorcijum, hemijska karakterizacija treba da se sprovede na isti nacin kao i za površinske vode, što je u velikoj mjeri u skladu sa Okvirnom direktivom za vode. Ova direktiva vecinu kriterijuma ostavlja otvorenim za zemlje članice i trenutno jedino zahtijeva primjenu postojećih zakonskih propisa EU što podrazumijeva samo propise za nitrata i pesticide. Strogi propisi se ocekuju za vodu namijenjenu za snabdijevanje vodom za pice. Ove vrijednosti ce odrediti vlada.

Nacrt Zakona o Zaštiti Voda za BiH - Razgranicavanje Odgovornosti

Jedan od glavnih zaključaka istraživanja "Institucionalno jačanje vodnog područja u FBiH" (mart, 2000. godine, Placenter Ltd. at al. dalje u tekstu IS 2000) je bio, da je potrebno izvršiti razgranicenje zadataka u ovoj oblasti kako bi se mogao izbjeći sukob intere-

sa u izvjesnim situacijama i neefikasno djelovanje organa uprave.

Predloženo je sljedece razgranicenje: nadležnosti u oblasti politike (okolinske strategije i programi, okolinsko zakonodavstvo i finansiranje), i izvršne nadležnosti (planiranje, monitoring, nadzor), izdavanje dozvole i primjena propisa, pitanja vlasništva i upravljanja javnim dobrom, investiranje i finansiranje.

Želimo dodati još dvije sugestije: iako smo

naglasili važnost pomenutog razgranicenja, obzirom na posljednju razvojnu etapu organa uprave u BiH, to se ne može uciniti odmah. Neki zadaci još uvijek su isuviše nerazvijeni da bi mogli se mogli održati, dok u drugim slučajevima, još uvijek nisu dati finansijski, strucni uslovi uspostavljanja organa uprave. Osim toga, obzirom da su u pitanju brojne nadležnosti, veoma je teško odrediti njihov logicki slijed. Mi predlažemo razgranicenje po horizontalnim i vertikalnim nadležnostima.

Podjela zadataka/saradnja između nadležnih organa za upravljanje vodama i nadležnih organa za zaštitu voda

<u>TaZadaci nadležnih organa za zaštitu voda</u> (Ministarstvo za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Glavna služba za izdavanje dozvola, Tijelo riječnog sliva, Služba za izdavanje dozvola, Inspeksijska služba)	<u>TZadaci za saradnjuZajednicki:</u> * * * Neodređeni: * il *..	Zadaci nadležnih organa za upravljanje vodama (Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu, šumarstvo, javna preduzeća, kantonalni organi vlasti nadležni za upravljanje vodama)
Planiranje zaštite riječnog sliva	Uskladiavanje * * *	Planiranje upravljanja vodama
Upravljanje zaštitom kolicine i kvaliteta voda	Tehnicki zadaci upravljanja zaštitom vode i kvaliteta vode * - -	Upravljanje kvalitetom voda (tehnicki zadaci)
Izdavanje vodnih dozvola (za korištenja voda)	Potrebna vodna saglasnost! - - *	Vodno odobrenje (za vodnu izgradnju)
Zaštita vodnih koncesija		Upravljanje vodnim koncesijama
Organiziranje i osiguravanje učešća javnosti u zaštiti voda	Potrebna vodna dozvola! * - -	Vodovod
	Potrebna dozvola za zaštitu voda! * - -	Razvoj kanalizacionih sistema
	Potrebna dozvola za zaštitu voda! * - -	Tretman otpadnih voda
		Zaštita od poplava
	Potrebna dozvola za zaštitu voda! * - -	Upravljanje korištenjem voda (proizvodnja energije, plovidba, ribarenje, rekreacija))
	Potrebna dozvola za zaštitu voda! * - -	Usmjeravanje riječnih korita
Inspekcija organa zaštitu voda	Uskladiavanje obaveza * * *	Inspekcija organa za upravljanje vodama
Novcane kazne nadležnih organa za zaštitu okoliša		Novcane kazne nadležnih organa za upravljanje vodama

ZAKONI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE ZA BIH

Podjela zadataka između okolinskih organa uprave za zaštitu okoliša i organa za upravljanje vodama (horizontalna podjela)

Najvažnije razgranicenje je između onih osoba/ organizacija koje posjeduju i upravljaju većim dijelom vodnih objekata, i isto tako odlučuju o njihovom razvoju, investiranjem u vezi s tim, itd, a koji ne bi trebali donositi zakonske odluke u vezi sa razvojem ili investicijama. Drugim rječima slijedeći zaključke IS 2000, predlažemo da se razgraniče zadaci organa uprave i zadaci organa vlasti. Sljedeća neophodna podjela po horizontalnom nivou je razgranicavanje odluka o zaštiti okoliša i korištenju voda. Mada su ova pitanja međusobno povezana na dužem planu, njihovi interesi često dolaze u sukob u svakodnevnom procesu donošenja odluka. U Nacrtu zakona za zaštitu voda, težilo se tome da se iznađe rješenje za ove dvije vrste razgranicenja zadataka, stoga smo u nekim dijelovima pokušali izraziti snažnu povezanost ove dvije oblasti, kako je navedeno u tabeli koja slijedi.

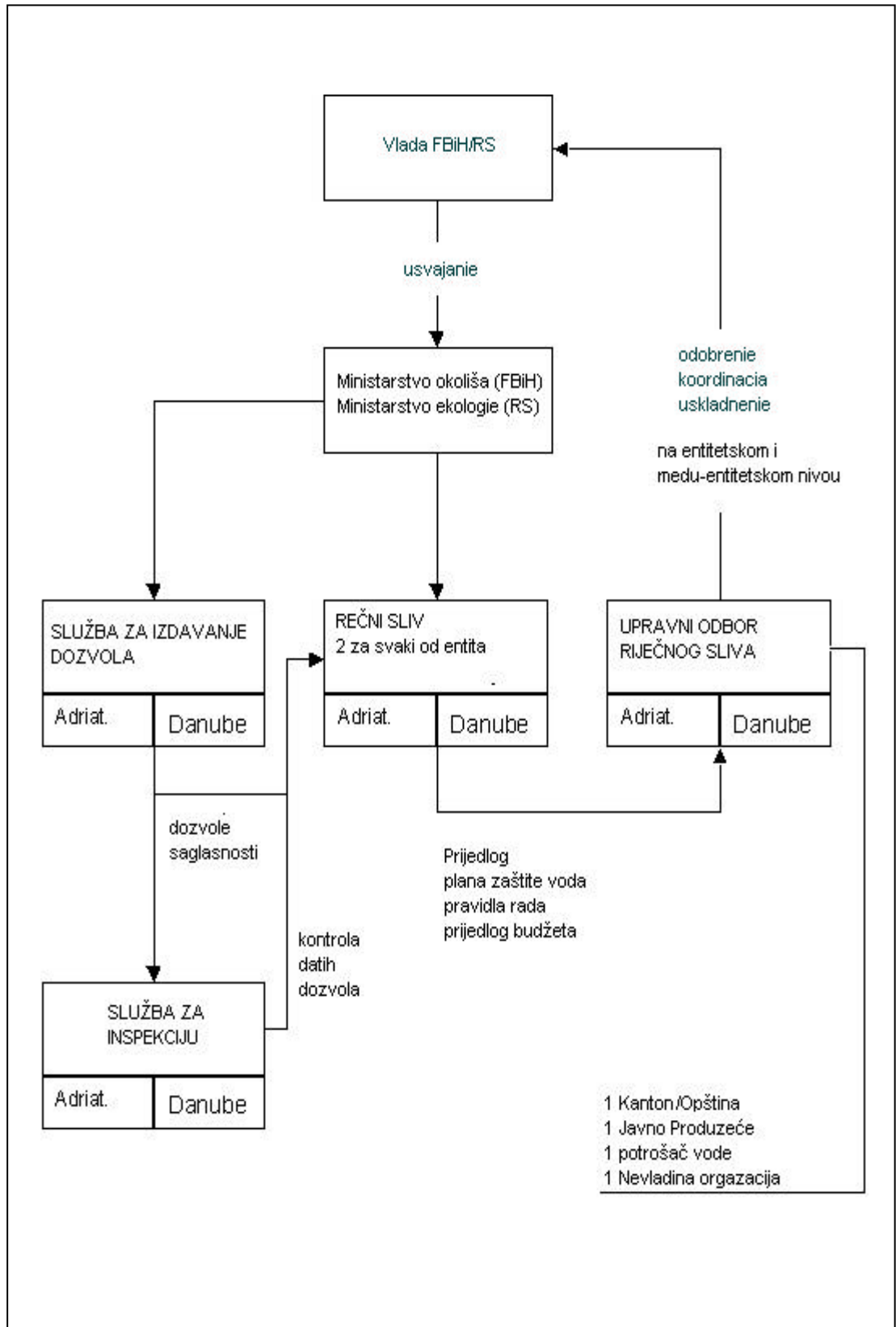
Podjela zadataka između Vlade i kantonalnog nivoa (FBiH)/općinski nivo (RS) (vertikalna podjela)

Pri rješavanju problema vertikalne podjele zadataka za zaštitu voda, moramo razmotriti, s jedne strane, argumente opće politike, a s druge strane, i posebne argumente za zaštitu voda.

U potpunosti podržavamo rezultate istraživanja IS 2000 i smatramo da je veoma važno za dobro funkcionisanje, transparentnu upravu, da se razgraniče nadležnosti ove politike (okolinske strategije i programi, okolinski zakoni i finansiranje) i izvršne nadležnosti (planiranje,

monitoring, nadzor), izdavanje dozvola i primjena zakonskih propisa. Drugi važan pristup je nacelo supsidarnosti kojim se predlaže da se sistem donošenja odluka što je moguće više približi narodu. Sa aspekta zaštite voda, nužno je uzeti u obzir riječne slivove. U FBiH, nije lako uskladiti opće i posebne argumente, obzirom da

granice kantona ne slijede, što je prirodno, geografske granice rijecnih slivova. Dobro izbalansirana suradnja upravnih odbora za riječne slivove unutar kantona može riješiti ovu kontradiktornost, kako to pokazuje primjer koji slijedi.

Pristup rijecnog sliva:

Novi pristup upravljanju vodama u Okvirnoj direktivi za vode zahtijeva da se vodama upravlja na osnovu rijecnih slivova prije nego na osnovu geografskih ili politickih granica. Ovim se omogućava procjena svih aktivnosti koje bi mogle uticati na vodotok i njihova krajnja kontrola putem mjera koje mogu biti specificne za uslove rijecnog sliva. Okvirna direktiva za vode zahtijeva da se planovi upravljanja rijecnim slivom izrađuju na osnovu rijecnog sliva. Možda je neophodno izvršiti pod-raspodjelu nekog velikog rijecnog sliva u manje jedinice, a ponekad određeni tip vode može opravdati postojanje sopstvenog plana.

Postojeca regionalna struktura treba biti iskorištena za izgradnju regionalne uprave rijecnih slivova. Mora se omogućiti koordinacija funkcija koje se odnose na svaki od rijecnih slivova. Okvirna direktiva za vode predviđa obaveznu međudržavnu saradnju između zemalja članica i zemalja trećeg svijeta. Kasnije bi trebalo uspostaviti prekogranične institucije.

Treba uspostaviti centralni nadzorni organ sa pomocnim odsjecima koji se zasnivaju na rijecnom slivu ili institucijama koje ce organizovati i sprovoditi svakodnevne zadatke u rijecnim slivovima. Moramo imati u vidu da se pristup rijecnog sliva primjenjuje i na rijecne slivove koji prelaze državne granice. U EU postoji znacajno iskustvo kada je u pitanju međunarodna saradnja duž rijeka kao što su Rajna i Elba.

Ovaj modifikovani pristup rijecnog sliva se koristi i u tekstu zakona o zaštiti voda. Teritorijalna osnova za upravljanje vodama je rijecni sliv (osnovni vodni sistem prema članu 8). Ovi osnovni vodni sistemi su podijeljeni na vodne pod-sisteme (rijecne slivove): Une, Sane, Save, Drine, Bosne, Vrbasa, Neretve, Trebišnjice i u FBiH i u RS i Cetine u FBiH. Ovi vodni pod-sistemi (rijecni slivovi) mogu biti podijeljeni u dijelove vodnih pod-sistema. Republički program zaštite voda određuje entitetsku politiku zaštite voda i sadrži: karakteristike vodnih sistema na teritoriji Republike i ciljeve i smjernice za upravljanje zaštitom voda. Ovaj koncept treba da obezbijedi da se cjelokupnim sistemom upravlja na osnovu istih kriterijuma.

Ovaj nacin uredenja u velikoj mjeri slijedi zaključke projekta IS 2000, veoma se malo razlikuje. Smatramo da u BiH još uvijek nisu sazreli uslovi za ujedinjenje organa za upravljanje vodama i organa za zaštitu okoliša (okolske zaštite)

Administrativni organi za upravljanje vodama imaju dugogodišnju tradiciju od nekoliko stotina godina, dobru opremu, i stručno osoblje imaju prestižan položaj u okviru vlade i samog društva uopće. Sjedinjavanje sa tako jednom mladom granom uprave okolskom zaštitom moglo bi van svake sumnje dovesti do toga da upravljanje vodama bude više ekonomski usmjereno čime bi okolski interesi bili u velikoj mjeri oslabljeni. Iskustva nekih evropskih zemalja potkrepljuju ovaj argument, poput iskustava iz Velike Britanije, ili Madarske.

Da zaključimo, možemo reci da se u potpunosti slažemo sa izvještajem IS 2000 u sljedećem: "Predlažimo da se razmotri mogućnosti prenosa odgovornosti za troškove projekta sa organa Vodoprivreda na nove organe rijecnih slivova i vodovode. U tom slučaju Vodoprivreda bi bila odgovorna samo za samo za prikupljanje kompenzacijskih naknada i trebala bi odmah uplacivati većinu sredstava organu rijecnog sliva i vodovodima za njihove svrhe." (Izvještaj,

"Iskustvo Austrije"

Austrija je bila suočena sa slicnim problemima prilikom ustanovljavanja državnog sistema monitoringa ranih devedesetih godina. Austrijskim sistemom monitoringa kvaliteta voda rukovodi Federalno ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, zaštite okoliša i vodoprivrede u bliskoj saradnji sa Federalnom agencijom za zaštitu okoliša i pokrajinskim vlastima.

- federalni organi su nadležni za standardizaciju cjelokupnog programa, kompjutersko skladištenje podataka, procjenu rezultata i informisanje onih koji donose odluke i javnosti.

- pokrajinski organi su nadležni za realizaciju programa monitoringa (odabir odgovarajućih lokacija za uzorkovanje, uzorkovanje, analizu, skladištenje podataka na regionalnom nivou, i sl.)

Potpuna uskladenost informacija se obezbjeđuje uz pomoc operacionalnih smjernica, direktiva i formulara, mjera standardizacije koje se odnose na opis lokacija za uzorkovanje, liste i kod parametara, protokola uzorkovanja, detalja o prenosu podataka i programa obezbjeđivanja kvaliteta. Federalna agencija za zaštitu okoliša je izradila software pakete koji su neophodni za ovaj program. PC software uključujući input maske podataka su dostupni laboratorijama. Podaci se putem Interneta šalju pokrajinskim organima gdje se sprovodi prva provjera podataka (u nekim slučajevima podacima još uvek upravljaju pokrajinski organi) podaci se šalju u Federalno ministarstvo (radi placanja) i dalje se upućuju Federalnoj agenciji za zaštitu okoliša. Svi podaci se skladište u Federalnoj agenciji za zaštitu okoliša i njima se upravlja putem osnovnog okvira, geografskog informacionog sistema i racunara. Skladištenje i arhiviranje podataka se vrši u centralnoj bazi podataka u Agenciji za zaštitu okoliša

Monitoring

Monitoring je veoma važan sastavni dio provedbe Okvirne direktive za vode.

Th Tekst zakona o zaštiti voda obuhvata monitoring voda u Informacionom sistemu zaštite voda. Ovaj sistem ce obuhvatati podatke stalnog monitoringa kvaliteta i kvantiteta voda. Organ rijecnog sliva ce biti nadležan za razvoj ovog sistema ali pod kontrolom Upravnog odbora rijecnog sliva.

Seopcu kontrolu ce vršiti vlada koja ce usvojiti plan zaštite vodnog sistema. Monitoring treba da bude u skladu sa planom zaštite vodnog sistema koji opisuje mrežu monitoringa za površinske i podzemne vode i zašticena podrucja (Cl.13 (1) 1.5).

Izvori informacionog sistema zaštite rijecnog sliva su posebno:

- a) staln monitoring kvaliteta i kvantiteta voda;**
- b) informacije koje se sakupe prilikom postupaka izdavanja dozvola, saglasnosti i koncesija**
- c) podaci monitoringa koji sprovode sami korisnici vode**
- d) vodne knjige i vodoprivredni katastri**
- e) javni monitoring**

Organ rijecnog sliva ce biti odgovoran za sprovođenje monitoringa voda koji obuhvata Prema Cl. 78 (3):

- a) površinske vode:** zapreminu i nivo ili obim protoka do stupnja koji je relevantan za ekološko i hemijsko stanje i ekološki potencijal i ekološko i hemijsko stanje i ekološki potencijal;
- b) za podzemne vode:** hemijsko i kvantitativno stanje;
- c) za zašticena podrucja, pored elemenata iz tacaka a) i b) one specificnosti koje su utvrdene zakonskim propisima kojima su ustanovljene pojedinačne zašticene oblasti.**

Bazom podataka o zaštiti voda se rukovodi na komjuterizovan nacin putem Geografskog informacionog sistema (GIS) i ona je dostupna svima putem interneta.

Tekst zakona o zaštiti voda predviđa izradu jedinstvene metodologije za bazu podataka zaštite voda rijecnog sliva koja ce biti uređena sekundarnim zakonskim propisima. Važno je obezbijediti dovoljnu gustinu lokacija za monitoring u entitetima, prihvatljivu uceсталost i metodologiju uzorkovanja, listu relevantnih obaveznih parametara, adekvatne metode analize i algoritme procjene kao i neophodan niz uređaja kako bi se mogao sprovoditi samostalni monitoring i kao bi se dobili standardizovani podaci o zaštiti voda.

